

בית משפט לענייני משפחה בקריית גת

תמ"ש 4573-06-20 פלונית נ' פלוני
 תמ"ש 10489-09-20 פלוני נ' פלונית

בפני: כב' השופטת פאני גילת כהן

תובעת בתמ"ש 4573-06-20 פלונית
 מיוצגת ע"י עו"ד מיכה גבאי

נתבעת בתמ"ש 10489-09-20

נתבע בתמ"ש 4573-06-20 פלוני
 מיוצג ע"י עו"ד עומרי אלירז

תובע בתמ"ש 10489-09-20

ספרות:

גבריאלה שלו, יהודה אדר דיני חוזים - התרופות (התשס"ט)

חקיקה שאוזכרה:

חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973: סעי' 17, 19, 25

חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970: סעי' 1(א), 2, 3, 3(4), 6, 7, 7(א), 7(ב), 7(ג), 8, 9, 17

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973: סעי' 2

מיני-רציו:

* מה דינו של הסכם איזון משאבים, שנערך, אושר וקיבל תוקף של פסק דין לפני כעשור, אגב גירושי הצדדים זה מזה, אשר חלק מתנייתו (ואולי המרכזיות שבהן) לא קוימו – היש לבטלו או שמא לאוכפו ככתבו וכלשונו והאם יש דרך ביניים?

* משפחה – הסכם גירושין – אכיפה

* משפחה – הסכם גירושין – ביטול

* חוזים – הפרה – ביטול

* חוזים – הפרה – הפרה יסודית

* חוזים – הפרה – הפרה צפויה

* חוזים – תרופות – ביטול

תביעת האישה לביטול פסק דין שניתן בהסכמה, המאשר הסכם לאיזון משאבים שנכרת ונחתם בין הצדדים לפני כעשור, אגב גירושי הצדדים; ומנגד, תביעת האיש לאכיפת ההסכם האמור ולסילוק האישה מהמשק. אין חולק כי חלק מתניותיו של ההסכם (ואולי המרכזיות שבהן) לא קוימו ע"י שני הצדדים. בין היתר, הסך של 800,000 ₪ שהאיש היה צריך לשלם לידי האישה במועדים שנקבעו לא שולם לאישה; אין גם חולק, כי האישה וילדיהם הבגירים של הצדדים מתגוררים בשטח המשק וכי הבן י. אף בנה את ביתו שם. ברם פינוי המשק על ידה הותנה בביצוע מלוא תשלום האיזון. עוד יצוין כי ב-2020, האיש התקשר בעסקת מכר עם בן דודו למכירת הזכויות במשק ובהמשך לכך, ביקש להתחיל בביצוע התשלומים שנקבעו בהסכם.

ביהמ"ש לענייני משפחה פסק:

כידוע, ההבחנה החשובה ביותר בדיני ביטול חוזים היא בין הפרה יסודית – המקנה לנפגע זכות לבטל את החוזה לאלתר, ובין הפרה שאינה כזו, אשר אינה מקנה זכות לביטול אלא לאחר מתן ארכה שלא נוצלה ע"י המפר, ואף זאת – כפוף לשיקולי צדק העשויים לשלול את כוח הביטול מהנפגע. בהעדר התייחסות בחוזה לשאלת יסודיות ההפרה, המבחן על פיו יקבע האם היא יסודית אם לאו הוא חיצוני-אובייקטיבי. בין השיקולים המנחים בסוגיה זו, נמנו בפסיקה השיקולים הבאים: נסיבות כריתת ההסכם; יחסי הצדדים לו; לשון החוזה על תניותיו השונות; הגורמים להפרה וחלקו של הצד המקיים בכך; ונסיבות נוספות מהן ניתן ללמוד האם צפויות ההפרה היית המביאה אדם סביר שלא להתקשר בחוזה וכן: חשיבותו היחסית של החיוב שהופר בהשוואה ליתר החיובים בחוזה; עוצמת הפגיעה באינטרס הקיום של הנפגע הכרוכה בהפרה הנדונה; השלב שבו מצוי ביצוע העסקה (המשפיע על מידת הסתמכותו של הנפגע על קיום העסקה); ומידת יכולתו של הנפגע, לאחר ההפרה, לתקן את נזקיה – בין בכוחות עצמו ובין באמצעות תביעה נגד המפר. כשלצד כל זאת ואולי מעל כל זאת, לעקרון תום הלב מעמד בכורה ולכן יש ליתן הדעת להתנהגות הצדדים ולאחריות שיש לכל אחד מהם להפרה.

חוק התרופות מתייחס בסעיף 17 בו גם להפרת צפויה. קרי, מצב בו צד לחוזה או נסיבות אובייקטיביות, מצביעים על כך שצד להסכם אינו מעוניין או מסוגל לקיים חיוב מחיוביו החוזיים. הברירה העיקרית העומדת בפני הנפגע מההפרה הצפויה היא בין התעלמות ממנה ובין הסתמכות עליה. ישנה גם דרך ביניים על פיה הנפגע יכול לנסות להציל את החוזה על ידי פניה לצד המפר בבקשה שתוכל להפיס דעתו, כי ניתן עדין למנוע את ההפרה הצפויה. כאשר הנפגע בחר בדרך של התעלמות מגלה הנפגע דעתו, במשתמע, שהוא עומד על קיום החוזה במתכונתו העיקרית. בנסיבות אלו, מערכת היחסים החוזית נותרת על מכונה.

באשר לצד שלישי שהתקשר בהסכם מכר הנשען על הסכם העשוי להתבטל עקב הפרתו קובעת הפסיקה, כי אם הנכס נרכש לאחר שהחוזה כבר הופר, הרי שזכותו בנכס מאוחרת ביחס לזכות הנפגע להשבת הנכס, ובמקרה כזה עדיפה זכות הנפגע, כפוף לסייג בדבר רכישה בתום לב ובתמורה או לפי גישה מחמירה יותר – רכישה בתנאי השוק.

ובאשר לסעד האכיפה – להבדיל מתרופת הביטול שהיא עצמאית, תרופת האכיפה היא שיפוטית, ועל המבקש אכיפה לפנות בתביעה לביהמ"ש. עם זאת, זכות האכיפה נוצרת מיד עם הפרת החוזה והיא זכות שבדין. זאת ועוד, במשפט הישראלי זוכה תרופת האכיפה לתמיכה ברורה וחד משמעית כתרופה ראשונה ועיקרית הניתנת במקרים של הפרת חוזה.

לצד זאת יש לזכור, כי בסעיף 3 סיפא לחוק התרופות נקבע, כי זכות הנפגע לאכיפה של החוזה כפופה לארבעה סייגים. הסייג הרחב ביותר הוא סייג הצדק, הקבוע בס"ק (4)3 לחוק התרופות, והוא שולל את הזכות לאכיפה כאשר היא "בלתי צודקת בנסיבות העניין". המונח "צדק" בהקשר בו עסקינן עניינו צדק

פרטי, דהיינו מנקודת מבטם של הצדדים לחוזה. ניתן לחלק את השיקולים בהקשר זה לשתי קבוצות עיקריות: שיקולים הנוגעים להתנהגות הצדדים ושיקולים הנוגעים לאינטרסים שלהם באשר הם מתגבשים בעת מתן פסק הדין.

קבוצת השיקולים הראשונה בוחנת את מאזן האשמה הכולל שנוצר ביחסים בין הנפגע למפר, והשאלה הנשאלת בהקשר זה היא מי מבין הצדדים ראוי, נוכח התנהלותו הכללית כלפי הצד האחר, ליתר התחשבות בעניינו ובאיזו מידה. הפרה של החוזה מצד הנפגע כלפי המפר, בפרט אם היא יסודית, מהווה שיקול נכבד המטה מאזן הצדק לרעתו. עם זאת, נראה שהפרה ואפילו יסודית אינה בהכרח שוללת את זכות הנפגע-המפר לאכיפה, בפרט כאשר הוא חזר בו מן ההפרה והביע נכונות לקיים את חלקו. כן יש להביא בחשבון את עניין השיהוי מצד הנפגע בהגשת התביעה לאכיפה. עיכוב נטול הסבר ובלתי מוצדק בנקיטת הליכים משפטיים לאכיפת החוזה עלול להתפרש כוויתור מצד הנפגע על הזכות לאכיפה. לחלופין, עלולה השתהות הנפגע ליצור מניעות מפני הסתמכות על הזכות לתבוע אכיפה, בפרט אם היא גרמה למפר לשנות מצבו לרעה.

קבוצת השיקולים השנייה הנבחנת בעת הערכת מאזן הצדק הפרטי בין המפר לנפגע עניינה מאזן התועלות וההפסדים היחסי של הצדדים, דהיינו ניסיון של ביהמ"ש להעריך, בנקודת הזמן של ההתדיינות שלפניו מי מבין הצדדים יינזק או ייפגע יותר מדחיית טענתו (בעד או נגד אכיפה) ובאיזו מידה.

כאשר מאזן האשמה בין הצדדים אינו נוטה או שאין הוא נוטה בבירור לצדו של הנפגע, כאשר גם הנפגע פעל מצדו בניגוד לחוזה או בניגוד לחובת תום הלב, נחלשת ההצדקה להעדיף את עניינו על פני עניינו של המפר. משאלה הם פני הדברים, די יהא בנטייה קלה יותר של מאזן הנזק לטובת המפר כדי להביא לשלילת זכותו של הנפגע לאכיפה.

בנסיבות המקרה דנא ושעה שגרסת האישה נמצאה מהימנה יותר מגרסת האיש ומחדלי האיש חמורים ממחדלי האישה, נוטה הכף לעברה.

כאמור, החיוב העיקרי שנטל על עצמו האיש מכוח ההסכם הוא תשלום סך של 800,000 ₪ לידי האישה כתשלום איזון לסילוק סופי ומוחלט של כל המחלוקות ביניהם בענייני הממון אגב גירושיהם זה מזה. בנוסף נקבעו מועדים לביצוע התשלום האמור. כבטוחה לכך, נמסר על ידו לאישה ייפוי כוח בלתי חוזר לצורך העברת הזכויות במשק על שמה. על פי לשון ההסכם, האישה לא הייתה מחויבת להעביר הזכויות במשק על שמה, ומכל מקום על מנת לעשות כן, היה על הצדדים לפעול תחילה לרישום הזכויות על שמה. מנגד, חיוביו הנ"ל של האיש לביצוע התשלום ולמימון ההוצאות הכרוכות בהעברת הזכויות במשק על שם האישה הם חיובים מוחלטים וברורים, ואין חולק כי הוא לא עמד בהם. בנסיבות אלו לא יכול האיש להשליך יהבו על מחדלה של האישה באי מימוש הבטוחה שניתנה לה ולהצדיק באמצעותו שרשרת מחדליו. מנגד, אין לקבל עמדת האישה לפיה היא ראתה דרור לעצמה להתייחס אל המשק כאילו מלוא הזכויות בו הוקנו לה נוכח אי עמידת האיש בחיוביו על פי ההסכם. מצופה היה כי בחלוף המועדים שנקבעו בהסכם לביצוע התשלומים תפעל האישה לאכיפת חיוביו ו/או למימוש הבטוחה שבידיה, אולם כידוע היא לא עשתה כן; כן נדחתה גרסת האישה כי ההסכם אינו פרי הסכמה מרצון חופשי של הצדדים.

לאי ביצוע התשלום במועד, השלכות כבדות משקל במספר רבדים: ראשית, הסתמכות האישה וילדי הצדדים; שנית, מדובר בהסכם איזון משאבים בין בני זוג לשעבר כשבליבת המחלוקת בין הצדדים ניצב המשק. המשק משמש גם כמקום המגורים של האישה מאז נישואי הצדדים וברצף עד עצם היום הזה ואין צורך להכביר מילים על חשיבות נכס המשמש בית מגורים; שלישית, ברי כי בשלהי שנת 2015 היה בסך של 800,000 ₪ (שהיווה כשני שלישי מגובה המשק) לאפשר לאישה רכישת מדור

חלופי, גם אם לא משק חקלאי אך כיום, על רקע העלייה הדרמטית במחירי הנדל"ן בישראל, נהיר כי כיום לא יעלה בידה לרכוש מדור חלופי באמצעות הסך האמור.

כן נדחו טענות האישה לפיהן הצדדים זנחו את ההסכם וביטלו אותו בהתנהגות. ראשית, כידוע עסקינן בהסכם ממון אשר לגביו נקבעו הוראות מיוחדות הן בכל הנוגע לעריכתו ולהכרה בתוקפו והן בכל הנוגע לשינויו או ביטולו. לפיכך, אין מקום לגזור גזרה שווה בין ההלכה הפסוקה בכל הנוגע לשינוי הסכם בהתנהגות, גם לא הסכם פשרה שאושר ע"י ביהמ"ש ובין שינוי לכאורה של הסכם ממון שאושר וקיבל תוקף של פסק דין. מכל מקום, התנהלות האישה דווקא מעידה, שהיא עמדה על קיום הוראות ההסכם ולא זנחה אותו, שאם לא כן, לא הייתה טוענת כי הופר לכאורה על ידי האישה. למסקנה זו ניתן להגיע גם בהינתן השיהוי הרב בו נקטה בהגשת התביעה לביטול ההסכם ומעצם העובדה שעל אף שמדובר כאמור בתרופה עצמית, היא לא פעלה בהתאם להוראות הדין ולא הודיעה בשום צורה ובשום אופן לאיש על ביטול ההסכם כפי שמחובתה לעשות. לפיכך וגם משיקולים של מדיניות משפטית ראויה, ובתוך כך קיום הוראות הדין, עיקרון סופיות הדיון, הוודאות, השימוש הראוי בהליכי משפט, עקרונות של תום לב והגינות, אין מקום לקבוע כי ההסכם בוטל על ידי הצדדים בהתנהגות.

בנסיבות אלו – ושעה שהאישה התעלמה מההפרה הצפויה, כטענתה ויתרה מכך, ככל הנראה גם הסתמכה עליה; שעה שהיא לא פעלה בהתאם להוראות הדין ולא עשתה שימוש בתרופה העצמית של ביטול ההסכם (שהרי לשיטתה מדובר בהפרה יסודית); ובהינתן התנהלות האישה אשר פנה לביהמ"ש בתביעה לאכיפת ההסכם תוך שהוא מפר אותו הפרה משמעותית ומתמשכת ועל מנת לקדם עסקת מכר לכאורה של הזכויות במשק; ובהינתן אופי ההסכם – שעה שעסקינן כאמור בהסכם איזון משאבים המסדיר את כלל ענייני הרכוש והממון המשותף של הצדדים אגב פקיעת נישואיהם, אשר נמשכו למעלה מ-30 שנה, הרי, ככל שיבוטל ההסכם כבקשת האישה משמעות הדבר תהא התדיינות מחודשת בכלל ענייני הממון ואיזון המשאבים, בחלוף 12 שנה מאז התגרשו הצדדים ו-15 שנה מאז מועד הקרע ביניהם. תוצאה זו לא זו בלבד שאינה רצויה, היא גם בלתי מתקבלת על הדעת וספק אם תיטיב עם הצדדים. מיותר לציין כי בחינת מצבת זכויות וחובות הצדדים בטרנספקטיבה של למעלה מעשור וחצי צפויה להיות מורכבת וספק רב אם ניתן יהיה באמצעותה להגיע לחקר האמת – ביהמ"ש סבור כי מחד ביטול ההסכם אינו הפתרון הנכון והראוי, אך מאידך גם אכיפתו ככתבו וכלשונו אינו כזה בפרט שעה שהיצמדות ללשונו בנסיבות הקונקרטיות של המקרה דנא עלולה להיות בלתי צודקת, ולגרום עוול בעיקר לאישה אשר "תרומתה" למצב שנוצר, כפי שהובהר לעיל, קטנה בהרבה מזו של האישה ובראי הנסיבות שלפנינו משמעותה היא הותרתה והותרת ילדיהם של הצדדים ללא קורת גג.

לפיכך, על אף שבחוק התרופות נקבעה רשימת התרופות בגין הפרת חוזה ובתוכה גם פיצויים, בהינתן כי במקרה דנא קשה יהיה לאמוד את גובה הפיצוי הראוי, שעה שבלב המחלוקת, כאמור, מקום המגורים של האישה וילדיה; בהינתן כי ביהמ"ש שוכנע שגובה תשלום האיזון שנקבע נשען על הערכת שווי הזכויות במשק, נגזר ממנה והועמד על שני שלישים ממנה, ובשים לב לאופי הפרות ולמחדלי הצדדים, לרבות העובדה שהאישה בחרה לא לעשות שימוש בבטוחה שניתנה בידה (ואילו הייתה עושה כן, מלוא הזכויות במשק היו עוברות על שמה, על כל המשתמע מכך), הרי שהפתרון המיטבי בנסיבות שנוצרו הוא ביצוע בקירוב של ההסכם במובן זה ששווי הזכויות במשק יוערך נכון להיום ותינתן לאישה הזכות לקבל מלוא הזכויות במשק כפוף לתשלום סך העולה כדי שליש משווי הזכויות במשק, אגב גירושין, תוך פרק זמן שיקבע. ככל שלא יעלה הדבר בידה, רשאי יהא האיש לקבל מלוא הזכויות במשק כפוף לתשלום סך העולה כדי שני שלישים משווי הזכויות במשק, אגב גירושין, לידי האישה תוך פרק הזמן שיקבע.

פתרון זה משנה במידה מסוימת המתווה שנקבע בהסכם, אולם, לעמדת ביהמ"ש פתרון זה הוא הקרוב ביותר לאומד דעת הצדדים עובר לעריכת ההסכם להשאיר את המשק במשפחה, מביא בחשבון את

מחדליהם ושינוי הנסיבות נוכח חלוף הזמן הרב מאז נערך ההסכם ואושר, ותוצאתו היא הצודקת ביותר
בנסיבות העניין.

פסק דין

מה דינו של הסכם איזון משאבים, שנערך, אושר וקיבל תוקף של פסק דין לפני כעשור, אגב
גירושי הצדדים זה מזה, אשר חלק מתניותיו (ואולי המרכזיות שבהן) לא קוימו – היש לבטלו או
שמה לאוכפו ככתבו וכלשונו והאם יש דרך ביניים?

בשאלה זו יעסוק פסק הדין שלפנינו.

רקע כללי

1. שני הליכים לפנינו בהם נקט כל אחד מן הצדדים האחד כנגד משנהו. התובענה הראשונה הוגשה בחודש יוני 2020 על ידי גב' ש. כנגד בן זוגה לשעבר מר ש.. בתביעתה עותרת גב' ש. (אשר למען הנוחות תיקרא להלן: "גב' ש.") לביטול פסק דין שניתן בהסכמה, וליתר דיוק פסק דין המאשר הסכם לאיזון משאבים שנכרת ונחתם בין הצדדים בסיועו של בית משפט זה; ואילו מר ש. (אשר יקרא להלן למען הנוחות: "מר ש.") פנה לבית משפט זה בחודש ספטמבר 2020 והגיש תביעה כנגד גב' ש. במסגרתה עתר לאכיפת ההסכם האמור ולסילוק ידה ממשק מס' ... במושב ... (להלן: "המשק").
2. בקליפת אגוז יצוין כי הצדדים שלפנינו נישאו זה לזו בשנת 1978, התקבלו כחברי אגודת המושב ... והתגוררו יחד במשק עד למועד פרידתם זה מזו.
3. בשנת 2007 נוצר קרע ביחסי הצדדים ומר ש. עזב את הבית המשותף בשטח המשק ואילו הגב' ש. נותרה להתגורר בו ועושה כן עד עצם היום הזה.
4. אגב הקרע ביחסי הצדדים הוגשה על ידי הגב' ש., בחודש יולי 2007 תביעה רכושית כנגד מר ש..
5. לאחר שנות התדיינות לא מעטות, ביום 24.9.2012 עלה בידי הצדדים לגבש, בסיועו של בית המשפט (כבי' המותב הקודם – סגנית הנשיא כתוארה אז, השופטת אבירה אשקלוני) ובליויי באי כוחם, הסכם המסדיר את כל ענייני הממון והרכוש המשותף, באותו מעמד אישר בית המשפט את ההסכם ונתן לו תוקף של פסק דין. למען הנוחות יקרא להלן ההסכם ופסק הדין המאשרו: "ההסכם".
6. להשלמת התמונה יצוין עוד, כי בשנת 2010 הצדדים התגרשו זה מזו בגט פיטורין.

7. הנה כי כן, בלבם של ההליכים שלפנינו ניצב ההסכם, כאשר, כאמור, גבי' ש. חפצה בביטולו בעוד מר ש. מבקש לאוכפו.

8. מפאת חשיבותם יובאו להלן עיקריו של ההסכם: נקבע במסגרתו בין הצדדים, כי לסיום ולסילוק כלל המחלוקות ביניהם ואיזון המשאבים, ישלם מר ש. לגבי' ש. סך כולל של 800,000 ₪ (להלן: "תשלום האיזון") ב- 4 תשלומים שווים, כאשר התשלום הראשון ישולם ביום 15.8.2013; השני ביום 15.8.2014; השלישי ביום 15.8.2015; והרביעי ביום 31.12.2015. עוד נקבע, כי איחור של עד 30 יום בביצוע איזה משלושת התשלומים הראשונים לא ייחשב כהפרה של ההסכם ואיחור של עד 120 יום בביצוע התשלום האחרון לא ייחשב כהפרה של ההסכם.

כן נקבע, כי כל תשלום שלא ישולם במועד יישא הפרשי ריבית והצמדה ממועד החיוב ועד מועד התשלום בפועל. לצורך הבטחת התשלום התחייב מר ש. למסור לידי גבי' ש. במעמד אישור ההסכם ייפוי כוח בלתי חוזר להעברת הזכויות במשק על שמה. עוד נקבע, כי גבי' ש. תתגורר במשק עד לקבלת מלוא תשלום האיזון מידי מר ש. והוא יהיה מנוע מלהפריע לה לעשות השימוש בבית המגורים. עוד ובנוסף נקבע, כי בכפוף לקבלת מלוא תשלום האיזון בידי הגבי' ש. והודעה מטעם מר ש., יהא עליה לפנות את המשק תוך 120 יום. כן התחייבה גבי' ש. לחתום במעמד אישור ההסכם על ייפוי כוח בלתי חוזר לצורך העברת הזכויות חזרה על שם מר ש., והכול בכפוף לקבלת מלוא תשלום האיזון.

הצדדים קבעו גם, כי לאחר ביצוע תשלום האיזון לידי גבי' ש. במלואו וקבלת ייפוי הכוח מידה, יהא רשאי מר ש. להותיר הזכויות במשק על שם גבי' ש. או לחילופין להעבירן משמה לשם ילדיהם המשותפים או לשמו או מי מטעמו – הכול על פי שיקול דעתו והוא יישא במלוא העלויות הכרוכות ברישום ובהעברת הזכויות.

כן נקבע, כי שעה שהזכויות במשק לא היו רשומות במועד עריכת ההסכם על שם מר ש., הצדדים ישתפו ביניהם פעולה כדי לגרום להעברת הזכויות במשק על שם גבי' ש. בהתאם להסכמות ביניהם ומר ש. יישא בכל העלויות הכרוכות בהעברת הזכויות במשק על שמה.

מכל מקום הוסכם, כי ייפוי הכוח יימסר על ידי מר ש. לגבי' ש. במעמד אישור ההסכם, היא תיכנס בנעליו וככל שתחפוץ בכך תהא רשאית להעביר הזכויות במשק על שמה כבטוחה להבטחת התשלום על ידו.

עוד הוסכם על ידי מר ש., כי שלושת ילדיהם המשותפים של הצדדים יהיו רשאים להתגורר במשק, אולם ככל שהוא לא יישא בחיוביו הכספיים כלפי הגבי' ש. תוך התקופה שנקבעה בהסכם, ניתנת על ידו הסכמה מראש כי ילדיהם של הצדדים יורשו גם לבנות את ביתם במשק, והכל בכפוף להוראות הגופים המיישבים ו/או רמ"י, ולכך שהילדים יישאו בעלויות הכרוכות בכך.

באשר לחברת בע"מ הוסכם, כי המניות יועברו חזרה על שם מר ש. או מי מטעמו; כי הוא ימשיך לשאת בכל החיובים הכספיים הכרוכים במשק (כך במקור) לרבות תשלומי ארנונה ומיסי וועד, ואילו גבי ש. תישא בתשלומים עבור צריכת החשמל והמים אגב המגורים בבית בלבד.

מר ש. אף ויתר במסגרת ההסכם על כל טענה לגבי הזכויות שנצברו על ידי ועל שם גבי ש. בתקופת הנישואין ונקבע, כי הן לא תאוזנה בין הצדדים אגב פרידתם זה מזו.

מר ש. התחייב אף לשאת באופן בלעדי בכל החובות הקשורים בעסקיו. בנוסף הוסכם, כי ההסכם יהווה סילוק סופי ומוחלט של כל התביעות הכספיות ו/או הרכושיות של הצדדים האחד כנגד משנהו; כי כל ההליכים התלויים ועומדים בבית משפט זה ייסגרו לרבות הליכי הביניים; וכי בכפוף לקיום החיובים שבהסכם מוותרת גבי ש. על כתובתה ועל תוספת הכתובה.

9. עינינו רואות, אפוא, כי בחלוף כשמונה שנים ממועד אישור ההסכם ומתן תוקף של פסק דין להוראותיו, שבו הצדדים ופקדו שעריה של בית משפט זה כאשר בהתבסס על אותה תשתית עובדתית בפי שניהם טענות הדדיות האחד כנגד משנהו בדבר אי קיום ההתחייבויות מכוחו של ההסכם ו/או סיכול קיומן, כאשר כל אחד מהם עותר, למעשה, לסעד הפוך מזה שמשנהו עותר לו.

כן טוענת גבי ש. בתביעתה כי מר ש. פעל למכירת הזכויות במשק לצד ג' בניגוד לדין ומשכך פנתה לבית המשפט המחוזי בבאר שבע בחודש ינואר 2020 בתובענה לסעד הצהרתי ובה עתרה כי יוצהר שהצדדים הם בעלי הזכויות במשק, וכי מכוח ההסכם יש לרושמן על שמה.

להשלמת התמונה יצוין, כי תביעה זו נמחקה בסופו של יום בהסכמה על מנת ליתן בידי הצדדים האפשרות לרשום הזכויות במשק על שמם.

10. אין חולק, כי הסך של 800,000 ₪ או כל חלק ממנו לא שולם על ידי מר ש. לגבי ש.; אין גם חולק, כי היא מתגוררת עדיין בבית המגורים שבשטח המשק; וגם אין חולק, כי ילדיהם הבגירים של הצדדים מתגוררים גם כן בשטח המשק וכי הבן י. אף בנה את ביתו שם.

11. ביום 18.1.2021 התקיימה ישיבת קדם משפט בשני ההליכים במאוחד בסופה ניתנה החלטה, הנשענת על הסכמתם, המורה לצדדים לפעול בשיתוף פעולה לצורך רישום הזכויות במשק על שמם תוך קביעה כי על מר ש. לשאת בכל העלויות הכרוכות בכך; כן ניתן צו האוסר על ביצוע דיספוזיציה בזכויות במשק לאחר רישומן על שם הצדדים עד למתן הכרעה בשני ההליכים שבכותרת, תוך הבהרה כי השלמת העסקה בין מר ש. ובין

הצד השלישי תושהה; ונקבעו מועדים לשמיעת ראיות ולישיבת קדם משפט לסכם לאחר הגשת העדויות.

ביום 20.10.2021 התקיימה ישיבת קדם המשפט המסכם, ובהינתן הפער בין הצדדים ניתנו הוראות באשר לאופן שמיעת הראיות.

ישיבת ההוכחות התקיימה ביום 15.11.2021. בסופה ניתן צו להגשת סיכומים בכתב. הצדדים פעלו בהתאם, ומכאן פסק הדין שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים

טענות גב' ש.

12. גב' ש. טוענת, כי בהינתן שמר ש. לא העביר הסך שהתחייב להעביר לידיה במסגרת איזון המשאבים ביניהם או כל חלק ממנו, דינו של ההסכם להתבטל לאלתר וכפועל יוצא מכך להשיב המצב לקדמותו, דהיינו דיון מחדש בכל ענייני הממון והרכוש של הצדדים נוכח פקיעת נישואיהם; לטענתה מר ש. ביצע מעשי תרמית, הטעייה ועושק, הן בהתייחס אליה והן בהתייחס לצד השלישי כאשר התקשר עמו בעסקה למכירת הזכויות במשק בודעו שרישומן טרם הוסדר בהתאם לפסק הדין מיום 24.9.2012 ושעה שהוא התקשר מאחורי גבה בעסקה אמורה בעוד הזכויות במשק משותפות לשניהם; גב' ש. מודה, כי מר ש. פעל בהתאם להוראות ההסכם ומסר לידיה ייפוי כוח בלתי חוזר להעברת הזכויות במשק על שמה. לטענתה היא לא פעלה לרישום הזכויות במשק על שמה באמצעות ייפוי הכוח היות שמר ש. לא עמד בהתחייבותו לשאת בכל העלויות הכרוכות בכך. עוד נטען על ידה, כי כמחווה של רצון טוב, היא העבירה באמצעות בא כוחה הרשאה לבא כוחו דאז לפעול גם בשמה לרישום הזכויות. לדבריה ההרשאה בוטלה בהמשך, מחמת התנהגות מר ש. בחוסר תום לב כטענתה; לשיטת גב' ש. פעולותיו של מר ש. למכירת הזכויות במשק לצד ג' – בן משפחתו נעשו במרמה ובעורמה; כן נטען על ידה, כי בעקבות הדיון בבית המשפט המחוזי בתובענה שהגישה וכאמור נמחקה בהסכמה ובהתאם להמלצות בית המשפט היא פנתה לקידום רישום הזכויות במשק על שם הצדדים אולם מר ש. לא שיתף עמה פעולה וממשיך לפעול להשלמת העסקה למכירת הזכויות לבן משפחתו; עוד ובנוסף נטען על ידה בענייניו של מר ש., כי הוא אדם ערמומי, מניפולטיבי ולא ישר המתמחה בהעלמת נכסים מפני נושיו, וכי מדובר בדפוס התנהלות מושרש שהוא אימץ לעצמו.

בסיכומיה מדגישה גב' ש., כי הגם שמדובר בהסכם שקיבל תוקף של פסק דין ניתן לבטלו ולדון מחדש בסוגיות המוסדרות באמצעותו, בין היתר מחמת ביטולו או שינויו בדרך של התנהגות הצדדים לו והיא סומכת ידה על פסיקה של בית המשפט העליון ושל בתי משפט לענייני משפחה; לטענתה ניתן ללמוד על אומד דעתם של הצדדים בדבר שינוי או ביטול ההסכם גם מהעובדה שילדיהם בנו ביתם בשטח המשק – המלמדת, לשיטתה, על הסכמה כי הזכויות במשק לא תימכרנה לצד שלישי; לטענתה מר ש. הפר את ההסכם הפרה יסודית, ומשכך הוא לא יכול להיבנות מהטענה כי היא נקטה בשיהוי ולא פנתה

לערכאות על מנת להביא לביטולו; היא טוענת גם, כי ההסכם נזנח על ידי הצדדים; לדידה תביעת מר ש. לאכיפת ההסכם נגועה בחוסר תום לב ומהווה ניצול לרעה של הליכי המשפט, היא אינה אלא מס שפתיים ופעולותיו למכירת הזכויות במשק לצד ג' הן פיקטיביות, ולכן אין הוא רשאי לעתור לאכיפת ההסכם. לפיכך, לשיטתה, היא זכאית למחצית הזכויות במשק ועומדת לה זכות ראשונים לרכוש הזכויות בו, והיא עדיפה על אותו צד שלישי לכאורה; כן נטען על ידה, כי גם התקשרות מר ש. עמה בהסכם אינה אלא מעשה תרמית נוסף שלו, שעה שהוא ידע, כי אין בכוונתו לעמוד בהתחייבויותיו מכוחו; אכיפת ההסכם בנסיבות דהיום, השונות מהותית מאלו שהיו ערב כריתתו היא בלתי צודקת ובלתי הוגנת; כן מציינת היא, כי אכיפת ההסכם היום, לאחר הסתמכות הבן י. על העובדות ועל הוראות ההסכם ובניית ביתו בשטח המשק כפועל יוצא מאותה הסתמכות וכתוצאה מהסכמה מפורשת לכך שניתנה ע"י מר ש., תוביל לפגיעה אנושה בו וגם ביתר ילדיהם של הצדדים המתגוררים בשטח המשק; כן נטען על ידה, כי על אף שמר ש. לא קיים אף אחת מחיוביו בהסכם, היא לא פעלה היות שהאשם לכך רובץ לפתחו ולא היה זה מתפקידה לשדלו לקיים חיוביו.

13. בסיכומיה שבה גב' ש. ומעלה טענות בדבר אופיו והתנהלותו של מר ש. ומדגישה, כי הסיבה לאי קיום חיוביו על פי ההסכם ואי רישום הזכויות במשק על שם הצדדים ו/או על שמו היא כוונתו להעלימן מפני נושיו הרבים; גב' ש. שבה ומציינת גם בסיכומיה, כי כבר בעת החתימה על ההסכם ידוע ידעה היא כי הוא לא יקיים את חיוביו מכוחו, בין היתר בשל מצבו הכלכלי והיקף חובותיו, וכי הכוונה למכור הזכויות במשק לצד ג' מצאה ביטוי מעשי רק בשלהי שנת 2019, דהיינו בחלוף ארבע שנים לערך מהמועד בו אמור היה הוא להשלים מלוא תשלום האיזון לדידה; עוד מציינת היא כי במסגרת ההסכם היא ויתרה על זכויות רבות שלה, לרבות כתובתה ומצהירה, כי יש באפשרותה לרכוש מידי מר ש. שליש מהזכויות במשק לו הוא זכאי, ובכך גם תהפוך לבעלת מלוא הזכויות במשק. לטענתה היא הציעה לו זאת, אולם הוא סירב בכל תוקף כבר עובר לדיון בבית המשפט במסגרתו נערך ההסכם אושר וקיבל תוקף של פסק דין.

טענות מר ש.

14. בתביעתו טוען מר ש., כי לאחר בירור מעמיק שנעשה על ידי בא כוחו בעקבות הדיון שהתקיים בבית המשפט המחוזי בבאר שבע בתביעת הגב' ש. (שכאמור נמחקה בהסכמה) התברר, כי אין מניעה מבחינת המוסדות המיישבים ורמ"י לרשום הזכויות במשק על שם הצדדים, וכי הדבר טעון אישור של המועצה האזורית ... בדבר היעדר חובות ארנונה, הפניה מטעם אגודת המושב והפניה מטעם הסוכנות היהודית לארץ ישראל; לטענתו, על מנת לגייס הסכום לביצוע תשלום האיזון לגב' ש., הוא החליט למכור הזכויות במשק וביום 20.1.2020 נחתם הסכם המכר בינו ובין מר ע.ש. במסגרתו נקבעה תמורה בסך כולל של 2,480,000 ₪. לדבריו, קודם החתימה על הסכם המכר, בשלהי חודש אוקטובר 2019 נרשם משכון ברשם המשכנות לטובת הרוכש ובהתאם להוראות ההסכם הופקד על ידו סך של 1,000,000 ₪ המוחזק בנאמנות אצל בא כוחו לטובת תשלום חובו של מר ש. לגב' ש.; כן מצייין הוא, כי נכון למועד הגשת התביעה על ידו (בחודש ספטמבר 2020) העביר

לידיו הרוכש סך של 200,000 ₪ בהתאם להוראות הסכם המכר וסך של 950,000 ₪ מופקד עדיין בחשבון הנאמנות; לטענתו גב' ש. מסרבת לחתום על המסמכים הדרושים לצורך רישום הזכויות במשק על שמו על מנת שהוא יוכל למוכרן ולתת בידה תשלום האיזון, והיא אף מסרבת לפנות את בית המגורים ולאפשר השלמה של עסקת המכר, והכל בניגוד להוראות פסק הדין המאשר את ההסכם; לשיטתו גב' ש. זכאית לקבלת הסך של 800,000 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה וריבית על פי תחשיב שנעשה על ידו ומפורט בכתב התביעה שלו.

15. בסיכומיו טוען מר ש., כי בטיעוניה מבקשת, למעשה, הגב' ש. לאחוז בחבל משני קצותיו שעה שהיא טוענת טענות עובדתיות סותרות: מחד נטען על ידה, כי ההסכם נזנח על ידי הצדדים בהתנהלותם, ומאידך טוענת להפרה יסודית של ההסכם על ידי מר ש.; מר ש. מציין, כי אין כל היגיון וכל בסיס משפטי לעתירת התובעת לדיון מחדש בכל ענייני הממון והרכוש של הצדדים, תוך שהוא מדגיש, כי בשעה שבית המשפט אישר את ההסכם הוא ציין בפרוטוקול הדיון שההסכם הוסבר לצדדים בלשון פשוטה, כי הם נשאלו על ידו האם הם מבינים את משמעותו ותוצאותיו והאם הוא נעשה על ידם בהסכמה חופשית, וגב' ש. השיבה לכל זאת בחיוב; לדידו לא חל כל שינוי במצבה של גב' ש. ואו בנסיבות באופן המצדיק את ביטול ההסכם, שקיבל תוקף של פסק דין, שהוא נעשה מרצונה הטוב והחופשי ובהיותה מיוצגת על ידי עורך דין מטעמה; כן מדגיש הוא, כי בכל סעיפי ההסכם אין תניות של בטלות בנסיבות כאלה ואחרות, וכי גב' ש. מעולם לא שלחה אליו הודעת ביטול כדין טרם הגשת התביעה שלפנינו; מר ש. מבהיר כי על פי ההסכם המועדים שנקבעו לביצוע התשלומים להן זכאית הגב' ש. נפרסו על פני שלוש שנים ומכאן שבניגוד לנטען על ידה, חלפו מספר שנים בודדות כטענתו, כחמש שנים בלבד מאז אמור היה להתבצע התשלום האחרון ועד להגשת התביעה על ידי הגב' ש. ולצורך הדיוק – אם נביא בחשבון את תקופת הארכה שניתנה לו - כארבע שנים בלבד; לשיטתו דווקא התנהלות הגב' ש. מלמדת שהיא עמדה על קיום הוראות ההסכם ולא זנחה אותן כלל, כפי שעולה ממכתבי בא כוחה לבא כוחו; עוד מציין הוא כי דווקא פניית הגב' ש. לבית המשפט המחוזי בתביעה לסעד הצהרתי ועיון בפרוטוקול הדיון שהתקיים בהליך זה ממנו עולה, כי הוסכם בין הצדדים לפעול בשיתוף פעולה מול הגורמים הרלוונטיים להשלמת רישום הזכויות במשק על שם מלמד כי היא ראתה בהסכם הסכם בר תוקף שריר וקיים, שאם לא כן לא הייתה טוענת בבית המשפט המחוזי להפרתו על ידו; כן נטען על ידו, כי מסיבות השמורות עמה לא מצאה לנכון גב' ש., על אף שנמסר לידיה ייפוי כוח בלתי חוזר מיום 24.9.2012 לפעול להעברת הזכויות במשק על שמה ומכאן שאין לה להליך אלא על עצמה על שלא פעלה כאמור. לדבריו היא העידה בחקירתה הנגדית, כי כיוון שלא רצתה לשאת בעלויות הכרוכות ברישום הזכויות במשק על שמה, היא גלגלה את האחריות לאי רישומן לפתחו; לשיטתו גם ייפוי הכוח הבלתי חוזר אשר נחתם על ידי הגב' ש. ביום 24.09.2012 ומאפשר לו לאחר ביצוע תשלום האיזון להעביר הזכויות במשק על שמו על פי שיקול דעתו, מעיד באופן ברור על כוונת הצדדים ועל אומדן דעתם, כי בבוא היום יהא על הגב' ש. לפנות את המשק, אשר יועבר בסופו של יום לחזקתו; עוד נטען על ידו, כי גב' ש. לא מיצתה ההליכים טרם הגשת תביעתה כאשר במשך הזמן שחלף עד להגשתה היא לא

פנתה אליו ולו פעם אחת בעניין ביצוע התשלומים, כהודאתה, היות שסידור זה לפיו היא מתגוררת במשק בלא תשלום דמי שכירות שירת אותה, ולמעשה לא נגרם לה כל נזק מהמשך המגורים במקום; לטענתו, הגב' ש. ידעה והבינה היטב, כי בסופו של יום ועם קיום החיובים בהסכם יועברו הזכויות במשק על שמו ולפי שיקול דעתו, וכי יהא עליה לפנות המשק; לדידו מכירת הזכויות במשק לצד שלישי כפי שנעשה על ידו אינה עומדת בסתירה להוראות ההסכם ולכן אין כל בסיס משפטי לביטול ההסכם תחת אכיפתו; עוד נטען על ידו, כי מי שסיכל את עסקת המכר לצד השלישי ומנע העברת הזכויות במשק על שם הצדדים היא הגב' ש. ובעקבות זאת הוגשה תביעתו; לשיטתו, המחלוקת במקרה דנא היא בעיקר משפטית ונסובה סביב השאלה האם בנסיבות שלפנינו יש להורות על אכיפת ההסכם או שמא על ביטולו; מר ש. סומך ידיו על הוראות [סעיף 25 לחוק החוזים](#) (חלק כללי), תשל"ג – 1973 (להלן: "חוק החוזים") שענייננו פרשנות חוזה ועל [סעיף 7 לחוק החוזים \(תרופות בשל הפרת חוזה\)](#), תשל"א – 1970 (להלן: "חוק התרופות") מהם לשיטתו ניתן ללמוד על עיקרון העל בדיני חוזים שהוא קיום החוזה. לשיטתו, הסעד של אכיפת ההסכם עדיף לעולם על ביטולו מכוח העיקרון האמור ודיני החוזה; לדידו, גב' ש. אינה זכאית לסעד של ביטול ההסכם, שעה שהיא לא פנתה אליו בשום דרך טרם הגשת התביעה ולא נתנה בידו ההזדמנות לקיימו תוך זמן סביר; גישת הגב' ש. על פיה יש לבטל את ההסכם ולדון כיום מחדש בכל ענייני הממון ורכוש של הצדדים בחלוף שנות התדיינות רבות ולאחר שההסכמות ביניהם הושגו בעמל רב, היא בלתי סבירה וטומנת בחובה עוול רב שייגרם לשני הצדדים; מר ש. מאבחן את פסקי הדין המוזכרים על ידי גב' ש. בסיכומיה וטוען בין היתר, כי לא ניתן לגזור מהם גזרה שווה לענייננו, בשים לב להבדלים באופי ההסכם וליתר הנסיבות; מר ש. טוען עוד, כי משעה שלא הוגדרה בהסכם הפרה יסודית שלו, יש לראות באי ביצוע התשלום על ידו לכל היותר הפרה רגילה המזכה את הגב' ש. בהפרשי ריבית והצמדה בנוסף לתשלום שעליו לשאת בו, ותו לו; כן נטען על ידו, כי בבואנו לבחון האפשרות של קיום ההסכם, הנטייה היא לבדוק האם ניתן לקיימו כלשונו או בדרך של ביצוע בקירוב טרם קביעה שיש להורות על ביטולו; בנוסף, מציין מר ש. כי בנסיבות המקרה שבפנינו האינטרס הראשון במעלה הוא של סופיות הדיון וגם מטעם זה אין מקום לבטל את ההסכם ולפתוח בכך מחדש ההתדיינות בין הצדדים בענייני הממון והרכוש.

דיון והכרעה

16. אכן במקרה שלפנינו עיקר המחלוקת בין הצדדים הוא משפטי, בהינתן כי העובדות הרלוונטיות לענייננו אינן שנויות במחלוקת.

17. כפי שעולה מהמפורט לעיל, הצדדים חלוקים, בין היתר, בשאלת התוצאה של אי קיום חיוביהם על פי ההסכם. כך בין היתר, חלוקים הם בשאלה האם אי תשלום הסך של 800,000 ש"ח על ידי מר ש. לגב' ש. תוך התקופה שנקבעה בהסכם הוא בבחינת הפרה יסודית של ההסכם, אם לאו.

18. כן, ולגרסת גבי ש. (כעולה מעדותה), כבר במעמד החתימה על ההסכם ואישורו על ידי בית המשפט ידוע ידעה היא, כי מר ש. יפר את ההסכם ולא יעמוד בחיוביו על פיו. לפיכך, ולשיטתה עסקינן גם בהפרת צפויה. נשאלת, אפוא, השאלה האם יש בכך כדי להשפיע על ההכרעה בשאלת אופי ההפרה ותוצאותיה.

19. מחלוקת נוספות נטושה בין הצדדים בשאלה האם ההסכם בוטל על ידיהם בהתנהגות, והאם בהינתן אופיו המיוחד של ההסכם החוסה בצלו של [חוק יחסי ממון בין בני זוג](#), תשל"ג-1973 (להלן: "חוק יחסי ממון"), ובהיותו ככזה אף קיבל תוקף של פסק דין בבית משפט זה, ניתן הוא לביטול בהתנהגות.

20. חוק התרופות מגדיר [בסעיף 1\(א\)](#) בו את המונח "הפרה" כ"מעשה או מחלל שהם בניגוד לחוזה". כידוע, בדיני החוזים הישראליים נקבעה אחריות מוחלטת בכל הנוגע להפרה של חוזה, בלא קשר לכוונתו הרעה או הטובה של המפר [ראו: ג' [שלו דיני חוזים-התרופות לקראת קודיפיקציה של המשפט האזרחי](#) (תשס"ט-2009), עמ' 115-114]. הנה כי כן, מבחן ההפרה הוא אובייקטיבי וניטרלי. במקרה שלפנינו, כאמור, אין מחלוקת ששני הצדדים לא פעלו בהתאם להתחייבויותיהם על פי ההסכם. עוד ברור מלשון ההסכם, כי כך או כך היה על מר ש. לשלם לידי גבי ש. במועדים שנקבעו ע"י הצדדים סך של 800,000 ₪, והיא מצידה רשאית הייתה לרשום הזכויות במשק על שמה כבטוחה לביצוע התשלום ובאמצעות ייפוי הכוח אשר נמסר לה על ידו במעמד החתימה על ההסכם ואישורו על ידי בית המשפט, ברם פינוי המשק על ידה הותנה בביצוע מלוא תשלום האיזון.

21. [סעיף 6](#) לחוק התרופות מגדיר הפרה יסודית כ – "הפרה שניתן להניח לגביה שאדם סביר לא היה מתקשר באותו חוזה אילו ראה מראש את ההפרה ותוצאותיה, או הפרה שהוסכם עליה בחוזה שתיחשב ליסודית..."

22. [סעיף 7](#) לחוק התרופות מעגן זכותו של הנפגע מהפרה יסודית של החוזה לבטלו; [סעיף 8](#) לחוק התרופות מסדיר את אופן הביטול – בהודעת הנפגע למפר תוך זמן סביר לאחר שנודע לו על ההפרה; [ובסעיף 9](#) לחוק התרופות נקבעה תוצאת הביטול בגין הפרה יסודית – השבה.

23. להשלמת התמונה יצוין עוד, כי בס"ק [7\(ג\)](#) לחוק התרופות נקבע סייג לעניין הביטול בדומה להוראה [שבסעיף 19 לחוק החוזים](#), לפיו ככל שהחוזה ניתן להפרדה לחלקים והחיוב שהופר משתייך לאחד החלקים בלבד, אין הנפגע זכאי לבטל את החוזה כולו את רק את חלקו.

24. ההבחנה החשובה ביותר בדיני הביטול היא בין הפרה יסודית ובין הפרה שאינה כזו, שהרי לפי [סעיף 7\(א\)](#) לחוק התרופות הפרה יסודית מקנה לנפגע זכות לבטל את החוזה לאלתר, ואילו [בסעיף 7\(ב\)](#) נקבע, כי הפרה שאינה יסודית אינה מקנה זכות ביטול אלא לאחר מתן ארכה שלא נוצלה ע"י המפר, ואף זאת – כפוף לשיקולי צדק העשויים לשלול את כוח הביטול מהנפגע (ראו ג' שלו הנ"ל, עמ' 576 והפסיקה המוזכרת שם).

25. בהעדר התייחסות בחוזה לשאלת יסודיות ההפרה, המבחן על פיו יקבע האם היא יסודית אם לאו הוא חיצוני-אובייקטיבי באשר הוגדר ע"י המחוקק בסעיף 6 שצוטט לעיל.

26. המלומדת פרופ' שלו מציינת בספרה, כי מבחן זה מסייע אך במעט בהיותו מבחן "שסתום רחב וגמיש", ומפאת החשש שמא הפעלה דווקנית מדי שלו עלולה להביא ל"הרחבת יתר" של זכות הביטול מעבר לגבולות שביקש המחוקק לתחום סביבה (ראו: **שם**, בעמ' 585).

27. מעיון בפסיקה ובספרות ניתן לרכז השיקולים המנחים את בית המשפט בבואו להכריע בשאלת יסודיותה של ההפרה, גם אם לא ברשימה סגורה, ובתוך כך: נסיבות כריתת ההסכם; יחסי הצדדים לו; לשון החוזה על תניותיו השונות; הגורמים להפרה וחלקו של הצד המקיים בכך; ונסיבות נוספות מהן ניתן ללמוד האם צפיות ההפרה היית המביאה אדם סביר שלא להתקשר בחוזה (ראו: [ע"א 2688/91 רפפורט נ' רוט](#), פורסם במאגרים האלקטרוניים [פורסם בנבו]) וכן: חשיבותו היחסית של החיוב שהופר בהשוואה ליתר החיובים בחוזה; עוצמת הפגיעה באינטרס הקיום של הנפגע הכרוכה בהפרה הנדונה; השלב שבו מצוי ביצוע העסקה (המשפיע על מידת הסתמכותו של הנפגע על קיום העסקה); ומידת יכולתו של הנפגע, לאחר ההפרה, לתקן את נזקה – בין בכוחות עצמו ובין באמצעות תביעה נגד המפר (ראו: ג' שלו הנ"ל, בעמ' 588).

28. לצד כל זאת ואולי מעל כל זאת, כידוע, לעקרון תום הלב מעמד בכורה, והוא בבחינת עיקרון על בדיני החוזים ומשכך בבואנו לדון בשאלת אופי ההפרה, טיבה ונפקויותיה בהיבט של התרופות לה, יש ליתן הדעת להתנהגות הצדדים ולאחריות שיש לכל אחד מהם להפרה.

29. נשאלת, אפוא, השאלה האם ראוי וניתן בעת בחינת שאלת היסודיות להתחשב בשיקולי צדק שאינם קשורים במישרין לפגיעתה האובייקטיבית של ההפרה בנפגע, ובהם שיקולים הנוגעים לאשמתם היחסית של הצדדים ולתום לבם, ובפרט למידת יכולתו של הצד המפר לצפות את הפגיעה החמורה שהיא תוצאת ההפרה שהתרחשה; מידת האשמה שדבקה בהתנהגות המפר ועוצמת הפגיעה שהיא הסבה לאמון בין הצדדים וליכולתם לשתף פעולה בעתיד; התרשלות עצמית של הנפגע שתרמה להפרה, ככל שהייתה; המאמצים שהושקעו בקיום החוזה מצדו של המפר; ומידת יכולתו או נכונותו של המפר לערוב לקיום החוזה (או לתיקון ההפרה) בעתיד (ראו: ג' שלו הנ"ל, בעמ' 590-589).

30. האם איחור בתשלום מהווה הפרה יסודית?

לאורך השנים חל שינוי בגישת בית המשפט העליון בסוגיה זו (ראו למשל: [ע"א 206/79 ריטברג נ' נסים](#), פ"ד לג(3)314, עמ' 321; [ע"א 672/79 לוי נ' איצקוביץ](#), פ"ד לה(2)636, עמ' 643; [ע"א 187/89 רובין נ' זהר](#), פ"ד מה(5)824, עמ' 834), אשר הפכה מחמירה יותר עם הזמן.

המלומדת פרופ' שלו מציינת בספרה, כי מן הפסיקה עולה, שאך במקרים נדירים יוכרע תוקפו של ביטול על יסוד כלל נוקשה הבוחן את משך האיחור כשלעצמו במנותק מכלל

הנסיבות של העסקה שהופרה, וכמו בהקשרים אחרים, גם בנוגע לאיחור בתשלום תיקבע בסופו של דבר שאלת יסודיות ההפרה על יסוד קשת השיקולים הרלוונטיים תוך הפעלת מבחן גמיש של צדק וסבירות בהתאם לנסיבותיו הקונקרטיים של המקרה (ראו ג' שלו הנ"ל, עמ' 598 והפסיקה המוזכרת שם).

31. חוק התרופות מתייחס [בסעיף 17](#) בו גם להפרת צפויה. דוקטרינת ההפרה הצפויה עניינה מצב בו גילוי דעת של צד לחוזה או נסיבות אובייקטיביות, מצביעים על כך שצד להסכם אינו מעוניין או מסוגל לקיים חיוב מחיוביו החוזיים (ראו ג' שלו הנ"ל, עמ' 131). הברירה העיקרית העומדת בפני הנפגע מההפרה הצפויה היא בין התעלמות ממנה ובין הסתמכות עליה. ישנה גם דרך ביניים על פיה במקום להתעלם לחלוטין מאפשרות ההפרה או לראותה כעובדה מוגמרת, יכול הנפגע לנסות להציל את החוזה על ידי פניה לצד המפר בבקשה שתוכל להפיס דעתו, כי ניתן עדין למנוע את ההפרה הצפויה (שם, עמ' 148-149).

32. כאמור, נפגע החפץ בכך, רשאי להתעלם מהפרתו הצפויה של החוזה. בבוחרו לנקוט בדרך זו מגלה הנפגע דעתו, במשתמע, שהוא עומד על קיום החוזה במתכונתו העיקרית. בנסיבות אלו, מערכת היחסים החוזית נותרת על מכונה. לפיכך, למשמעות של בחירה בדרך זו של התעלמות מההפרה הצפויה שני פנים: האחד, כי הנפגע מצפה מהמפר לקיים את חיוביו ככתבם וכלשונם ובמועד שנקבע להם; והשני, שהנפגע מוכן, מצידו, לקיים החיובים שנטל על עצמו בחוזה.

33. כאמור, בהתקיים נסיבות של הפרה צפויה נקבע [בסעיף 17](#) לחוק התרופות, כי הנפגע זכאי להפעיל לאלתר את התרופות שמעמיד לרשותו החוק, דהיינו אכיפת החוזה או ביטולו וכן פיצויים. ברי, כי מקום בו בחר הנפגע להסתמך על ההפרה יחול עליו הנטל של הקטנת הנזק הצפוי כתוצאה מצטברת של ההפרה הצפויה המעוגן בשיקולים מוסריים וכלכליים כאחד (ראו: שם, בעמ' 152-153 ובעמ' 162).

34. באשר לצד שלישי שהתקשר בהסכם מכר הנשען על הסכם העשוי להתבטל עקב הפרתו קובעת הפסיקה, כי אם הנכס נרכש לאחר שהחוזה כבר הופר, הרי שזכותו בנכס מאוחרת ביחס לזכות הנפגע להשבת הנכס, ובמקרה כזה עדיפה זכות הנפגע, כפוף לסייג בדבר רכישה בתום לב ובתמורה או לפי גישה מחמירה יותר – רכישה בתנאי השוק (השוו: [ע"א 459/78 חברת בני פיפסקוביץ בע"מ נ' חברת אבני יצחק ושות' בע"מ](#), פ"ד לח(3)169, עמ' 183-184 שם לא הביע השופט לוין דעתו לגבי מצב בו הרכישה התרחשה בין מועד ההפרה ובין מועד הביטול; [ע"א 842/79 נס נ' גולדה](#), פ"ד לו(1)204).

35. ובאשר לסעד האכיפה – ראשית יובהר, כי להבדיל מתרופת הביטול שהיא עצמאית, תרופת האכיפה היא שיפוטית, ועל המבקש אכיפה לפנות בתביעה לבית המשפט. עם זאת, זכות האכיפה נוצרת מיד עם הפרת החוזה והיא זכות שבדין.

36. במשפט הישראלי זוכה תרופת האכיפה לתמיכה ברורה וחד משמעית, כעולה בראש ובראשונה [מסעיפים 2 ו-3](#) לחוק התרופות במסגרתם הועלתה האכיפה למעמד של זכות שבדין, והוצבה כתרופה הראשונה מבין אלו שנקבעו ע"י המחוקק. גם בפסיקה התבסס מעמדה של תרופת האכיפה כראשונה וכעיקרית הניתנת במקרים של הפרת חוזה (ראו למשל: [ע"א 91/75 פרץ נ' ביטון](#), פ"ד ל(1)367, 373; [ע"א 48/81 פומרנץ נ' ק.ד.ש. בנין והשקעות בע"מ](#), פ"ד לח(2)813, 817; [ע"א 3023/91 ינאי נ' יחיא](#), פ"ד מז(4)773, 778 ועוד רבים).

לכאורה תפישת החוזה כמעניק זכות לאכיפתו בעין אינה עולה בקנה אחד עם הגישה הכלכלית של המשפט ועקרונותיה (אשר אחד היסודיים שבהם הוא תועלתנות), אך היא לא הרתיעה את בית המשפט העליון מלשוב ולבסס את מעמדה של האכיפה כתרופה ראשונה במעלה מבין התרופות, תוך שהוא שב ומדגיש בפסיקותיו מעמדו הרם של הערך של קיום חוזים (ראו למשל: [ד"נ 20/82 אדרס חומרי בנין בע"מ נ' הרלו אנד ג'ונס ג.מ.ב.ה](#), פ"ד מב(1)221, 237, 279-278).

37. לצד זאת יש לזכור, כי [בסעיף 3](#) סיפא לחוק התרופות נקבע, כי זכות הנפגע לאכיפה של החוזה כפופה לארבעה סייגים.

38. הסייג הרחב ביותר הוא סייג הצדק, הקבוע בס"ק [\(4\)3](#) לחוק התרופות, והוא שולל את הזכות לאכיפה כאשר היא "בלתי צודקת בנסיבות העניין".

39. מבלי להרחיב היריעה יתר על המידה יאמר, כי המונח "צדק" בהקשר בו עסקין עניינו צדק פרטי, דהיינו מנקודת מבטם של הצדדים לחוזה.

40. השיקולים שבית המשפט נזקק להם בבואו לערוך את מאזן הצדק הפרטי בין הנפגע והמפר הם רבים ומגוונים, אך ניתן לחלקם לשתי קבוצות עיקריות: שיקולים הנוגעים להתנהגות הצדדים ושיקולים הנוגעים לאינטרסים שלהם באשר הם מתגבשים בעת מתן פסק הדין.

קבוצת השיקולים הראשונה בוחנת את מאזן האשמה הכולל שנוצר ביחסים בין הנפגע למפר, והשאלה הנשאלת בהקשר זה היא מי מבין הצדדים ראוי, נוכח התנהלותו הכללית כלפי הצד האחר, ליתר התחשבות בעניינו ובאיזו מידה. הפרה של החוזה מצד הנפגע כלפי המפר, בפרט אם היא יסודית, מהווה שיקול נכבד המטה מאזן הצדק לרעתו: "**לעיתים הפרת חיוביו של צד המבקש אכיפה תביא את בית המשפט לידי מסקנה, כי בנסיבות העניין אין זה צודק להעניק לאותו צד סעד של אכיפה**" ([ע"א 288/80 וינקלר נ' ספיר סודרי בע"מ](#), פ"ד לו(2)365, 373).

עם זאת, נראה שהפרה ואפילו יסודית אינה בהכרח שוללת את זכות הנפגע-המפר לאכיפה, בפרט כאשר הוא חוזר בו מן ההפרה והביע נכונות לקיים את חלקו: "...לא בהכרח שמור סעד האכיפה לנפגע לבדו, ויש שיינתן גם למפר החוזה. משנמנע המפר מלבטל את החוזה עקב הפרה, נשאר החוזה על מכונו ורשאי המפר לקיים מה שלא

קיים בזמנו. משחזר המפר וגילה את דעתו לקיים את החיוב שהוטל עליו – במועד מאוחר מן המועד שנקבע בחוזה – יכול שיזכה בסעד של אכיפה. הזכות לאכיפה עומדת לו אפילו הוא מפר, ועל בית המשפט לבחון עם עומד נגדו הריג שבסעיף 3 (4) לחוק התרופות. הדבר תלוי בנסיבות המיוחדות של העניין ובאיזון ראוי בין שיקולי הצדק המטים את כפות המאזניים לזכות כל אחד מהמתדיינים" (ע"א 1084/99 עיני נ' קאסוטו, פ"ד נו(3)913, 924), וכן: "ההפרה היא שיקול שיש לשקלו באיזון בין האינטרסים של הצדדים הנעשה לצורך מתן סעד האכיפה... בענייננו, גם אם אצא מתוך הנחה, כי המערערת הפרה את החוזה, עדיין האיזון הצודק בין האינטרסים של הצדדים מחייב את אכיפתו של החוזה, אם כי בתנאים מסויימים" (ע"א 1816/91 דלתא הנדסה בע"מ נ' שיכון עובדים, פורסם במאגרים האלקטרוניים [פורסם בנבו]).

כן יש להביא בחשבון את עניין השיהוי מצד הנפגע בהגשת התביעה לאכיפה. עיכוב נטול הסבר ובלתי מוצדק בנקיטת הליכים משפטיים לאכיפת החוזה עלול להתפרש כוויתור מצד הנפגע על הזכות לאכיפה. לחלופין, עלולה השתהות הנפגע ליצור מניעות מפני הסתמכות על הזכות לתבוע אכיפה, בפרט אם היא גרמה למפר לשנות מצבו לרעה. ראו: ג' שלו הנ"ל, עמ' 233-235.

קבוצת השיקולים השנייה הנבחנת בעת הערכת מאזן הצדק הפרטי בין המפר לנפגע עניינה מאזן התועלות וההפסדים היחסי של הצדדים, דהיינו ניסיון של בית המשפט להעריך, בנקודת הזמן של ההתדיינות שלפניו מי מבין הצדדים ייזק או ייפגע יותר מדחיית טענתו (בעד או נגד אכיפה) ובאיזו מידה.

כאשר מאזן האשמה בין הצדדים אינו נוטה או שאין הוא נוטה בבירור לצדו של הנפגע, כאשר גם הנפגע פעל מצדו בניגוד לחוזה א בניגוד לחובת תום הלב, נחלשת ההצדקה להעדיף את עניינו על פני עניינו של המפר. משאלה הם פני הדברים, די היא בנטייה קלה יותר של מאזן הנזק לטובת המפר כדי להביא לשלילת זכותו של הנפגע לאכיפה. ראו: שם, עמ' 235-240.

ומן הכלל אל הפרט

41. לאחר עיון בכל אשר מונח לפני, מצאתי להבהיר כי בנסיבות המקרה דנא ושעה שגרסת גבי' ש. נמצאה מהימנה עליי יותר מגרסת מר' ש. כפי שיפורט להלן, נוטה הכף לעברה.

42. ראשית וכפי שעולה מן התשתית הראייתית שהונחה לפניי, שני הצדדים אינם חפים ממחדלים ושניהם לא קיימו חיוביהם על פי ההסכם ו/או עמדו בהוראות הדין על מנת לאכוף זכויותיהם, ברם מחדליו של מר' ש. חמורים ומשמעותיים יותר מאלה של גבי' ש.

43. ודוק, כפי שפורט לעיל, החיוב העיקרי שנטל על עצמו מר' ש. מכוח ההסכם הוא תשלום סך של 800,000 ₪ לידי גבי' ש. כתשלום איזון לסילוק סופי ומוחלט של כל המחלוקות

ביניהם בענייני הממון אגב גירושיהם זה מזו. בנוסף, כאמור, נקבעו מועדים לביצוע התשלום האמור.

כבטוחה לביצוע התשלום האמור בשיעורים ובמועדים שנקבעו בהסכם נמסר על ידו לגבי ש. ייפוי כוח בלתי חוזר לצורך העברת הזכויות במשק על שמה.

בסעיף 6 להסכם נקבע, כי לגבי ש. מסור שיקול הדעת האם להעביר הזכויות במשק על שמה אם לאו, ובסעיף 5 להסכם נקבע, כי שעה שהזכויות במשק אינן רשומות על שם הצדדים, הם מתחייבים לשתף פעולה לצורך רישומן על שם. עוד נקבע, כאמור, כי מר ש. יישא בכל ההוצאות הכרוכות בהעברת הזכויות במשק על שם הגב' ש.

44. עיננו הרואות, אפוא, כי על פי לשון ההסכם, לא הייתה מחויבת הגב' ש. להעביר הזכויות במשק על שמה, ומכל מקום על מנת לעשות כן, היה על הצדדים לפעול תחילה לרישום הזכויות על שם. מנגד, חיוביו של מר ש. לביצוע התשלום שנקבע ולמימון ההוצאות הכרוכות בהעברת הזכויות במשק על שם הגב' ש. הם חיובים מוחלטים וברורים, ואין חולק כי הוא לא עמד בהם.

45. מושכלות יסוד הן והדבר אף עולה בבירור מהוראת [סעיף 25 לחוק החוזים](#) כי האמצעי הראשון לשם פרשנות חוזה הוא לשונו, ורק מקום בו לא ניתן להתחקות אחר אומדן דעתם של הצדדים מתוך לשון החוזה לשם פרשנותו, כי אז יש לפנות לנסיבות חיצוניות.

במקרה שלפנינו לשון ההסכם ברורה, וניתן אף להבין מתוכה הרציונל שבבסיס ההסכמות בין הצדדים באשר עוגנו בו על רקע הנסיבות האופפות כריתתו, דהיינו הליכים ממושכים בענייני הרכוש המשותף ואיזון המשאבים, אופי הקונפליקט שהיה ביניהם, הדיונים שקדמו לדיון בו גובשו ההסכמות, ועוד.

46. בנסיבות אלו לא יכול מר ש. להשליך יהבו על מחדלה של גב' ש. באי מימוש הבטוחה שניתנה לה ולהצדיק באמצעותו שרשרת מחדליו.

47. יצוין, כי מעדות הגב' ש. עולה, כי מנקודת המבט שלה וברמה התודעתית, הזכויות במשק בבעלותה (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 16 ש' 11-12, ש' 13-14; עמ' 17 ש' 22-23). אין לקבל גישה זו המתעלמת מהוראות ההסכם, בפרט שעה שגב' ש. הייתה ועודנה מיוצגת לכל אורך הדרך בידי אותו פרקליט, שעה שההסכם אושר וקיבל תוקף של פסק דין בנוכחותה ולאחר שבית המשפט הסביר לצדדים את משמעותו כמתחייב בדיון, ו-וודאי לאחר שנות התדיינות ממושכות, על כל המשתמע מכך.

הוראות הסכם באשר הוא, ובפרט הסכם ממון (אשר נוכח אופיו המיוחד קבע המחוקק כי על מנת להכיר בתקפו הוא טעון מסמך בכתב ואישור בידי ערכאה מוסמכת) אינן אות מתה, ומחובתם של צדדים לו לפעול על פיו ולא להתעלם מלשונו.

משכך, אין לקבל עמדה זו שהובאה על ידי גב' ש. לפיה היא ראתה דרור לעצמה להתייחס אל המשק כאילו מלוא הזכויות בו הוקנו לה נוכח אי עמידת מר ש. בחיוביו על פי ההסכם. מצופה היה כי בחלוף המועדים שנקבעו בהסכם לביצוע התשלומים בהם חויב מר ש., תפעל הגב' ש. לאכיפת חיוביו ו/או למימוש הבטוחה שבידיה, אולם כידוע היא לא עשתה כן.

בנוסף, אין לקבל גרסת הגב' ש. כעולה מעדותה לפיה כביכול נפלו פגמים ברצון, וכי ההסכם אינו פרי הסכמה מרצון חופשי של הצדדים אלא כתוצאה מלחץ שהפעיל עליהם המותב הקודם של בית משפט זה להגיע להסכמות (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 13 ש' 15-16; עמ' 22 ש' 7-8).

לא זו בלבד שמדובר בשינוי חזית האסור על פי דין, מדובר בטענה שאינה נתמכת בדבר, בפרט שעה שכאמור עסקינן בהסכם ממון אשר אושר וקיבל תוקף של פסק דין על ידי בית המשפט בהתאם להוראות הדין לאחר שבית המשפט שהכיר את הצדדים ואת אופי הקונפליקט ביניהם וידא כי הם מבינים את משמעותו ותוצאותיו ובשעה ששניהם מיוצגים וההסכם נחתם לאחר שבאי כוחם בחנו אותו והמליצו להם כפי הנראה לחתום עליו ולהביאו לאישור בפני בית המשפט (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 14 ש' 22-23; עמ' 21 ש' 18-21) – עובדות המגבירות את הנטל המונח על כתפי הגב' ש.

48. בנוסף, גב' ש. טענה לראשונה במסגרת חקירתה הנגדית, ואף זאת בבחינת הרחבת חזית לכל הפחות, כי כבר במעמד החתימה על ההסכם ידעה כי מר ש. לא יקיימו ולא יעמוד בחיוביו על פיו (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 14 ש' 16-18; עמ' 15 ש' 16-17).

בהקשר זה יצוין, כי גם אם נתעלם לצורך הדיון מהעובדה שמדובר בהרחבת חזית אסורה, הרי שדווקא העובדה, כי לטענת גב' ש. ידוע היה לה מראש שמר ש. אינו מתכוון ו/או אינו מסוגל לקיים חיוביו מכוח ההסכם, אינה פועלת לטובתה, היות שככל שאכן ידעה זאת, היה עליה לפעול להקטנת הנזק ולהבטחת זכויותיה ועל אחת כמה וכמה היה עליה לממש הבטוחה שבידה ולא לשבת בחיבוק ידיים ולהצדיק מחדלה באי נשיאת מר ש. בהוצאות הכרוכות בהעברת הזכויות במשק על שם הצדדים תחילה ובשלב מאוחר יותר על שמה.

49. גם השיהוי בו נקטה גב' ש. בהגשת התביעה לביטול ההסכם פועל לחובתה, משלא עלה בידה כלל להצדיקו וכאשר ברור, כי התביעה הוגשה בעקבות עסקת המכר שנכרתה בין מר ש. ובין בן דודו למכירת הזכויות במשק וניתן להניח במידה גבוהה של סבירות, כי אלמלא עסקה זו הייתה ממשיכה בשלה וכלל לא מגישה תביעה כנגד מר ש.

50. מנגד לא ניתן לקבל בשוויון נפש ההפרות מצדו של מר ש.

51. מר ש. מנסה להפחית מחשיבות משך ההפרה ומחלופי הזמן בין המועד שנקבע לקיום חיוביו הכספיים ובין המועד שבו הוא מבקש לקיימם, ויש לדחות ניסיון זה בשתי ידיים.

אין חולק, כי בשלהי שנת 2015, ולכל המאוחר בתום השליש הראשון של שנת 2016 היה עליו לשלם לידי גב' ש. מלוא תשלום האיזון, ואילו רק בשליש הראשון של שנת 2020, לכל המוקדם, ולאחר החתימה על חוזה המכר של הזכויות במשק (בהתעלם מהוראות ההסכם) עם בן דודו, ביקש הוא להתחיל בביצוע התשלומים.

כפי שהובהר לעיל, כל מקרה נבחן על פי נסיבותיו ובהקשר שלפנינו לאי ביצוע התשלום במועד, השלכות כבדות משקל במספר רבדים:

ראשית, הסתמכות הגב' ש. וילדי הצדדים, בפרט הבן י. אינה תלושה מן המציאות, ומשעה שמר ש. לא קיים חיוביו, העובדה שגב' ש. הניחה, כפוף לקביעות דלעיל, כי נתונה לה הזכות לממש הבטוחה שבידה, אינה מופרכת ומשוללת יסוד ומכאן גם המשך מגוריה במשק. כך גם בהתייחס לילדיהם של הצדדים אשר עברו להתגורר בשטח המשק שהרי כידוע בסעיף 7 להסכם ניתנה הסכמה מפורשת ע"י מר ש. מפורשות למתן זכות מגורים במשק לילדיו ואף הוסכם, כי ככל שהוא לא יישא בתשלומים אשר הוא התחייב לשאת בהם עד תום התקופה שנקבעה דהיינו השליש הראשון בשנת 2016 (לאחר הארכה שנקבעה), ניתנה על ידו גם הסכמה מראש לבניית בתי מגורים ע"י ילדיו בשטח המשק.

הנה כי כן, גם הסתמכות ילדיהם של הצדדים על הוראות ההסכם מובנת ולגיטימית, וזאת מבלי ליתן בכך הכשר לביצוע עבירות בניה או לבניה שלא כדיון, כי אם במישור של דיני החוזים ושל עקרונות תום הלב והמניעות, שהם חלק מעקרונות היסוד בהם.

על אחת כמה וכמה מששוכנעתי, כי בניית ביתו של הבן י. בשטח המשק נעשתה בהסכמתו, ואף למעלה מכך - בברכתו של מר ש. בהקשר זה יובהר, כי עדות הבן י. בעניין זה נמצאה מהימנה על ידי מאד (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 26 ש' 1; ש' 14-13).

שנית, לא ניתן להתעלם מן העובדה כי מדובר בהסכם איזון משאבים בין בני זוג לשעבר, ומכך שבליבת המחלוקת בין הצדדים ניצב המשק. אין חולק, כי המשק משמש גם כמקום המגורים של גב' ש. מאז נישואי הצדדים וברצף עד עצם היום הזה.

כידוע, אין המדובר במקרה שלפנינו בחוזה מסחרי בין צדדים הזרים זה לזה. בבוא בית משפט בכלל ובית משפט לענייני משפחה בפרט לבחון נפקותה של הפרת הסכם באספקלריה של דיני החוזים מחובתו להביא בחשבון, כמובן, העובדה שמדובר ביחסי משפחה וליתן דעתו לטיב ההסכם ותניותיו ולאופי המחלוקת בין הצדדים.

אין צורך להכביר מילים בדבר שהרי ידוע לכל, כי קורת הגג שעל ראשו של אדם, ביתו שהוא גם מבצרו, אינם בבחינת נכס ככל נכס אחר, אלא לרוב הנכס החשוב ביותר עבורו,

המהווה גם מקור לביטחון ולשקט נפשי, וברי, כי שומה על בית המשפט ליתן משקל של ממש לעובדה זו.

שלישית, ובהמשך לאמור לעיל בעניין חשיבות הנכס שבלב המחלוקת, בית המשפט בתוך עמו יושב וכידוע בשנים שחלפו מאז נחתם ההסכם, אושר וקיבל תוקף של פסק דין ועד ימינו אנו, ולמצער עד מועד הגשת התביעה, עדים אנו לעלייה דרמטית במחירי הנדל"ן בישראל, וברי כי בשלהי שנת 2015 היה בסך של 800,000 ₪ לאפשר לגב' ש. רכישת מדור חלופי, גם אם לא משק חקלאי, כי אם לכל הפחות דירת מגורים באזור חבל ... או באחד מיישובי הדרום הסמוכים לו.

ידוע, כי הסך האמור גם בצירוף הפרשי ריבית והצמדה כפי שמציע מר ש. (המגיע לשיטתו כדי סך של כ-849,000 ₪ - ראו סעיף 21 לכתב התביעה שלו), הוא בבחינת לעג לרש מבחינת הגב' ש., ונהיר כי כיום לא יעלה בידה לרכוש מדור חלופי באמצעות הסך האמור.

52. זאת ועוד, לא מצאתי לקבל גרסת מר ש. באשר הובאה במסגרת חקירתו הנגדית לראשונה על פיה ההסבר לאי דקיום חיוביו על פי ההסכם ואי ביצוע התשלומים שהוא התחייב לשאת בהם הוא העובדה שהוא שילם הכספים לילדיהם של הצדדים במקום לידי הגב' ש. בהסכמתה ולבקשתה. לא זו בלבד שמדובר בעדות כבושה אשר נשמעה לראשונה במסגרת חקירתו הנגדית ואין לה כל זכר בכתבי בי הדין שלו ואף לא בתצהיר העדות הראשית שלו, הגרסה אינה הגיונית, אינה נתמכת בדבר ואף אינה עולה בקנה אחד עם תביעתו לאכיפת ההסכם במסגרתה הוא אינו מכחיש כי לא נשא בחיובים הכספיים אלא סבור שעליו לשאת בהם, בחלוף שנים מספר מהמועד שאמור היה לבצעם בצירוף הפרשי ריבית והצמדה בלבד.

53. כן לא מצאתי לקבל גרסת מר ש. בעניין האופן שבו נקבע הסך של 800,000 ₪ כתשלום איזון.

יצוין, כי בתצהיר העדות הראשית שלו מצהיר מר ש., שעל פי הסכמת הצדדים, לצורך איזון מלא ביניהם של כלל המשאבים, נקבע הסך האמור בהתאם לשווים של שני שלישים מהזכויות במשק.

להשלמת התמונה יצוין כי במסגרת ניהול ההליך בין הצדדים מונה על ידי בית המשפט שמאי המקרקעין מר דוד גוזלן להעריך את שווי הזכויות במשק וביום 24.9.2009 הוגשה לתיק בית המשפט חוות דעתו ובה הועמד שווי הזכויות במשק על סך של 1,250,000 ₪ (לאחר הפחתה של 5% בהינתן שהמשק אינו משמש כמשק חקלאי).

במסגרת חקירתו הנגדית עומת מר ש. עם סוגיה זו ושינה גרסתו כאשר טען, כי הסך של 800,000 ₪ נקבע לאחר שלכתחילה הוצע על ידו לשלם לגב' ש. במסגרת איזון המשאבים סך כולל של 600,000 ₪ וכתוצאה מן המשא ומתן בסיועו של בית המשפט הסכים בסופו של יום להעלות הסכום ל-800,000 ₪. כאשר התבקש להסביר פשר הפער בין הגרסה

העולה מתצהירו ובין גרסה זו לא עלה בידו להסבירו באופן משכנע (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 33-34), ומשכך איני מקבלת גרסתו המאוחרת כי הסך של 800,000 ₪ הוא פרי המשא ומתן אלא את הגרסה הראשונה והמקורית לפיה הסך האמור נקבע כשווי בקירוב של שני שלישים מהזכויות במשק על פי חוות הדעת של שמאי המקרקעין.

האפשרות המסתברת יותר, גם מבחינת ההיגיון והשכל הישר היא, שהסך האמור אינו קלוט מן האוויר אלא יש מאחוריו הסבר, ומשעה שממילא זכאית גבי' ש. למחצית מן הזכויות במשק מכוח נישואי הצדדים בעבר, הרי שקביעת תשלום איזון המגיע כדי שווי שני שלישים מן הזכויות במשק הוא בבחינת הסדר המשקלל, יחד עם יתר ההסדרים הממוניים, את איזון המשאבים בין הצדדים כפי שניתן ללמוד מהוראות ההסכם עצמו.

54. גם טענות מר ש. בחקירתו הנגדית לפיהן מלוא הזכויות במשק הן בבעלותו משהן נרכשו לפני נישואי הצדדים, אין להן על מה שתסמוכנה. ודוק, מעיון בתצהירו של מר ש. עולה, כי לכל אורכו עוברת כחוט השני גרסתו לפיה הצדדים הן בעליהן של הזכויות במשק בחלקים שווים (ראו למשל סעיף 17 לתצהיר המדבר בלשון רבים וסעיף 28 לתצהיר). הדבר עולה כמובן גם מכתב התביעה שלו. הנה כי כן, טענותיו האמורות אינן אלא שינוי חזית, ולו מטעם זה אין מקום לקבלן, מה גם שגרסתו בעניין זה לא נמצאה מהימנה עלי.

55. להשלמת התמונה יצוין עוד, כי מצאתי לקבל גרסת בנם של הצדדים, י. באשר לסיבה בגינה לא אצה למר ש. הדרך לרישום הזכויות במשק על שם הצדדים, לפיה מחמת חובותיו הכבדים וריבוי נושיו היה לו אינטרס ברור באי רישומן, שמא נושיו יניחו ידיהם עליהן (פרוטוקול הדיון מיום 15.11.2021 עמ' 29 ש' 10-15). גרסה זו עולה בקנה אחד עם טענות מר ש. עצמו, לפיהן הוא התקשר בעסקת המכר עם בן דודו למכירת הזכויות במשק על מנת לגייס הון הדרוש לו לסילוק חובות, לרבות חיוביו הכספיים כלפי הגבי' ש.

56. משבאנו הלום נשאלת, אם כן, השאלה מהן התוצאות המשפטיות של הקביעות והממצאים דלעיל כאשר נהיר, כי בכל הקשור בזכויות במשק, הוראות ההסכם לא קוימו.

57. לא מצאתי לקבל טענות גבי' ש. לפיהן הצדדים זנחו את ההסכם וביטלו אותו בהתנהגות, זאת מהנימוקים הבאים:

א. ראשית, כידוע עסקינן בהסכם ממון אשר לגביו נקבעו הוראות מיוחדות הן בכל הנוגע לעריכתו ולהכרה בתוקפו והן בכל הנוגע לשינויו או ביטולו. מפאת אופיו המיוחד של הסכם ממון, אשר אינני רואה צורך להרחיב בדבר, קובע הדין כי כל שינוי שלו טעון מסמך בכתב ואישור של בית המשפט (ראו [סעיף 2 לחוק יחסי ממון בין בני זוג](#), תשל"ג-1973). לפיכך, אין מקום לגזור גזרה שווה בין ההלכה הפסוקה בכל הנוגע לשינוי הסכם בהתנהגות, גם לא הסכם פשרה שאושר ע"י בית המשפט ובין שינוי לכאורה של הסכם ממון שאושר וקיבל תוקף של פסק דין.

עיקרון סופיות הדיון הוא אחד מעקרונות היסוד בשיטתנו ומשכך לא בנקל יכיר בית המשפט בשינוי או בביטול של הסכם גירושין ואיזון משאבים תוך סטייה מהוראות הדיון, זאת כמובן לצד ובנוסף לעקרון היסוד בדיני חוזים כפי שהובא לעיל של כיבוד וקיום הסכמים.

ב. כפי שטוען בסיכומיו מר ש. ובצדק, התנהלות הגב' ש. במקרה שלפנינו דווקא מעידה, שהיא עמדה על קיום הוראות ההסכם ולא זנחה אותו. זאת אכן ניתן ללמוד ממכתבי ההתראה של בא כוחה לבא כוחו של מר ש. גם התנהלות הגב' ש. בהליך שנקט על ידה בבית המשפט המחוזי במסגרתו עתרה לסעד הצהרתי, מעידה כי היא ראתה בהסכם הסכם בר תוקף המחייב את הצדדים, שאם לא כן, לא הייתה טוענת כי הופר לכאורה על ידי מר ש. למסקנה זו ניתן להגיע גם בהינתן השיהוי הרב בו נקטה גב' ש. בהגשת התביעה לביטול ההסכם ומעצם העובדה שעל אף שמדובר כאמור בתרופה עצמית, היא לא פעלה בהתאם להוראות הדיון ולא הודיעה בשום צורה ובשום אופן למר ש. על ביטול ההסכם כפי שמחובתה לעשות.

ג. דווקא מתוך תפיסת הגב' ש. וגישתה על פיהן משמר ש. לא נשא בחיובים הכספיים על פי ההסכם, אזי מלוא הזכויות במשק עברו לבעלותה, ניתן ללמוד כי היא מכירה בתוקפו של ההסכם ובהיותו בר תוקף חרף הפרתו בידי מר ש.

ד. גם גרסתה לפיה היא המתינה עד לחלוף פרק הזמן שנקבע בהסכם לביצוע מלוא התשלום על ידי מר ש. על מנת לאפשר לילדיה לעבור להתגורר במשק ולבנה י. לבנות שם את ביתו, מלמדת כי היא מכירה בתוקפו של ההסכם ופועלת על פיו ומכוחו.

58. לפיכך וגם משיקולים של מדיניות משפטית ראויה, ובתוך כך קיום הוראות הדיון, עיקרון סופיות הדיון, הוודאות, השימוש הראוי בהליכי משפט, עקרונות של תום לב והגינות, אין מקום לקבוע כי ההסכם בוטל על ידי הצדדים בהתנהגות.

59. האם כתוצאה מהפרת ההסכם על ידי הצדדים או מי מהם יש להורות בנסיבות המקרה שלפנינו על ביטולו או שמא על אכיפתו?

בנקודה זו יובהר, כי שעה שגב' ש. התעלמה מההפרה הצפויה, כטענתה ויתרה מכך, ככל הנראה גם הסתמכה עליה; שעה שהיא לא פעלה בהתאם להוראות הדיון ולא עשתה שימוש בתרופה העצמית של ביטול ההסכם (שהרי לשיטתה מדובר בהפרה יסודית); ובהינתן התנהלות מר ש., אשר פנה לבית המשפט בתביעה לאכיפת ההסכם תוך שהוא מפר אותו הפרה משמעותית ומתמשכת ועל מנת לקדם עסקת מכר לכאורה של הזכויות במשק; ובהינתן אופי ההסכם - לצורך ההכרעה במחלוקת בין הצדדים במקרה דנא, לא נדרשת, לטעמי, קביעה בשאלת אופי ההפרה.

60. כפי שפורט בהרחבה לעיל, הסעד הראשון אשר על בית המשפט לבחון האם ניתן ליתן במקרה של הפרת הסכם הוא של אכיפת ההסכם מהנימוקים שהובאו בהרחבה לעיל.

61. במקרה שלפנינו שעה שעסקינן כאמור בהסכם איזון משאבים המסדיר את כלל ענייני הרכוש והממון המשותף של הצדדים אגב פקיעת נישואיהם, אשר נמשכו למעלה מ- 30 שנה, הרי, ככל שיבוטל ההסכם כבקשת גב' ש., משמעות הדבר תהא התדיינות מחודשת בכלל ענייני הממון ואיזון המשאבים, בחלוף 12 שנה מאז התגרשו הצדדים ו- 15 שנה מאז מועד הקרע ביניהם. תוצאה זו לא זו בלבד שאינה רצויה, היא גם בלתי מתקבלת על הדעת וספק אם תיטיב עם הצדדים. מיותר לציין כי בחינת מצבת זכויות וחובות הצדדים ברטרופקטיבה של למעלה מעשור וחצי צפויה להיות מורכבת וספק רב אם ניתן יהיה באמצעותה להגיע לחקר האמת.

62. עוד נשאלת השאלה האם וכיצד ניתן לאכוף ההסכם שלפנינו שעה שהיצמדות לישונו בנסיבות הקונקרטיות של המקרה דנא עלולה להיות בלתי צודקת, ולגרום עוול בעיקר לגב' ש. אשר "תרומתה" למצב שנוצר, כפי שהובהר לעיל, קטנה בהרבה מזו של מר ש., ובראי הנסיבות שלפנינו משמעותה היא הותרתה והותרת ילדיהם של הצדדים ללא קורת גג ובהעדר אפשרות ריאלית לרכוש דיור חלופי תחת זה שהיא עלולה לאבד.

63. כידוע, בבוא בית המשפט לבחון האפשרות של אימוץ תרופת האכיפה עליו לבחון האם האכיפה תהא צודקת בנסיבות העניין, וככל שלא, רשאי הוא לדחותה.

64. בהקשר זה ראוי להוסיף, כי גישת מר ש. אשר מבקש להשלים עסקת המכר של הזכויות במשק תחת מתן אפשרות לגב' ש. ולילדיו להמשיך ולהתגורר בו בתנאים כאלה ואחרים, אינה ברורה כלל, ולטעמי גם אינה מוסרית.

ודוק, כפי שעולה מהתשתית הראייתית המונחת לפני ומלשון ההסכם, אומד הדעת של הצדדים בשעת עריכתו היה הותרת המשק בידי מר ש., אם כי לא ניתן להתעלם מלשון סעיף 4 להסכם במסגרתו ניתן למר ש. שיקול הדעת, לאחר קיום מלוא חיוביו הכספיים, להותיר הזכויות במשק על שם גב' ש. או לחילופין להעבירן על שם ילדי הצדדים, או על שמו. מהוראה זו ניתן ללמוד גם, כי הצדדים ביקשו להותיר המשק ברשות המשפחה, אך מכל מקום ולו היה עומד מר ש. בחיוביו והמשק היה עובר לידי, רשאי היה הוא לנהוג בו מנהג בעלים והדבר מובן וברור.

אלא שהנסיבות השתנו ומאז יצא ההסכם לדרך, כידוע, לא עמד מר ש. בחיוביו הכספיים וכעת מבקש הוא למכור הזכויות במשק לצד שלישי תחת הותרתו ברשות גב' ש. וילדיו המתגוררים בו כידוע, ועומד על כך.

65. משנשמטה הקרקע תחת הרציונל האמור שהניע את הצדדים בעורכם את ההסכם, ובבוא בית המשפט לאזן בין כלל הזכויות והאינטרסים, לרבות של הצד השלישי, נוטה הכף בנסיבותיו הייחודיות של המקרה שלפנינו לעבר זכויות הגב' ש. וילדיה.

66. **ראשית**, משעה שהצד השלישי הוא בן משפחתו של מר ש. ויש רגליים לטענה, כי הזכויות במשק נמכרו לו תמורת סכום שאינו ריאלי ולא במחיר השוק, הרי שהעסקה מדיפה ריח רע, לא מן הנמנע כי מדובר בקנוניה בין השניים. זאת ועוד, שעה שמדובר בקרובי משפחה ושעה שהזכויות במשק ממילא אינן רשומות עדיין על שם הצדדים, וחזקה על הצד השלישי כי הוא מודע להסכם ולהפרתו ע"י מר ש., לא ניתן לקבוע כי העסקה בין השניים נעשתה בתום לב ובתנאי שוק.

לפיכך, אין מקום להגנה על זכויות הצד השלישי וודאי לא על חשבון ההגנה על זכויותיה של גב' ש.

שנית, וכפי שהובהר לעיל, תשלום הסך שנקבע בהסכם על ידי הגב' ש. בתוספת הפרשי ריבית והצמדה בסכום הנופל מ – 50,000 ₪, כפי שמציע מר ש., הוא פתרון בלתי סביר ובלתי צודק בעליל.

שלישית, עתירת מר ש. לאכיפת ההסכם ככתבו וכלשונו בהתעלם מההפרות המתמשכות והחמורות שלו, אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הדין ועם שיקולי צדק והגינות, וודאי לא עם עיקרון תום הלב בצלו חוסה דיון זה שלפנינו ודיני החוזים בכלל.

רביעית, וכפי שהובהר לעיל, יש להביא בחשבון גם זכויות ילדיהם של הצדדים אשר הסתמכו על הוראות ההסכם ומתגוררים במשק.

67. הנה כי כן מצאתי, כי מחד ביטול ההסכם בנסיבות שבפנינו אינו הפתרון הנכון והראוי, אך מאידך גם אכיפתו ככתבו וכלשונו אינו כזה.

כיצד אפוא ראוי ונכון לפתור המחלוקת בין הצדדים, כך שהפתרון יהלום את הדין ואת הצדק?

68. לאחר ששקלתי בדבר מצאתי כי על אף שבחוק התרופות נקבעה רשימת התרופות בגין הפרת חוזה ובתוכה גם פיצויים, בהינתן כי במקרה דנא קשה יהיה לאמוד את גובה הפיצוי הראוי, שעה שבלב המחלוקת, כאמור, מקום המגורים של גב' ש. וילדיה; בהינתן כי שוכנעתי שגובה תשלום האיזון שנקבע נשען על הערכת שווי הזכויות במשק, נגזר ממנה והועמד על שני שלישים ממנה, נחה דעתי, כי בשים לב לאופי ההפרות ולמחדלי הצדדים, לרבות העובדה שגב' ש. בחרה לא לעשות שימוש בבטוחה שניתנה בידה (ואילו הייתה עושה כן, מלוא הזכויות במשק היו עוברות על שמה, על כל המשתמע מכך), הרי שהפתרון המיטבי בנסיבות שנוצרו הוא ביצוע בקירוב של ההסכם במובן זה ששווי הזכויות במשק יוערך נכון להיום ותינתן לגב' ש. הזכות לקבל מלוא הזכויות במשק כפוף לתשלום סך העולה כדי שליש משווי הזכויות במשק, אגב גירושין, תוך פרק זמן שיקבע. ככל שלא יעלה הדבר בידה, רשאי יהא מר ש. לקבל מלוא הזכויות במשק כפוף לתשלום

סך העולה כדי שני שלישים משווי הזכויות במשק, אגב גירושין, לידי גב' ש. תוך פרק הזמן שיקבע.

69. ערה אני לכך שפתרון זה משנה במידה מסוימת המתווה שנקבע בהסכם, אולם, לטעמי פתרון זה הוא הקרוב ביותר לאומד דעת הצדדים עובר לעריכת ההסכם, מביא בחשבון את מחדליהם ושינוי הנסיבות נוכח חלוף הזמן הרב מאז נערך ההסכם ואושר, ותוצאתו בעיני היא הצודקת ביותר בנסיבות העניין בהינתן כי בית המשפט אמון גם ואולי בעיקר על עשיית הצדק.

סוף דבר

70. נוכח המפורט בהרחבה לעיל נקבע בזאת, כי אין מקום להורות על ביטול ההסכם.
71. כן נקבע בזאת, כי בנסיבות שנוצרו לגב' ש. הזכות לקבל מלוא הזכויות במשק תמורת תשלום סך המגיע כדי שלישי משוויין נכון להיום לידי מר ש.
72. משכך נקבע גם, כי אין מקום להשלים עסקת מכר הזכויות בין מר ש. ובין מר ע.ש.
73. לשם ביצוע האמור בסעיף 71 דלעיל, אני מורה לשמאי המקרקעין מר דוד גוזלן, כפוף להסכמתו, להעריך שווי הזכויות במשק נכון להיום ולהגיש חוות דעת מעודכנת לתיק בית המשפט תוך 60 יום. הצדדים יישאו בשכר טרחתו בחלקים שווים.
- ככל שמר גוזלן לא יסכים לקבל על עצמו המינוי, ימונה תחתיו השמאי מר עופר עמיאל וההוראות דלעיל יחולו בשינויים המחויבים על חוות הדעת שתוגש על ידו.
74. ביצוע התשלום ע"י גב' ש. לידי מר ש. ייעשה תוך 6 חודשים מהמועד בו תתקבל חוות הדעת לתיק בית המשפט.
75. העברת הזכויות במשק תיעשה אגב גירושין, על כל הנובע ומשתמע מכך.
76. אני מחייבת בזאת את הצדדים לשתף פעולה בכל שיידרש לשם רישום הזכויות במשק על שם בהתאם להחלטת בית משפט זה ולעשות כן ללא דיחוי.
77. ככל שגב' ש. לא תעמוד בתשלום תוך פרק הזמן שנקבע לעיל ולא יוסכם בין הצדדים על מתן ארכה, יהא רשאי מר ש. לקבל מלוא הזכויות במשק כפוף לתשלום סך המגיע כדי שווי שלישים משווי הזכויות בהתאם לחוות הדעת המעודכנת לידי גב' ש. תוך שישה חודשים מהמועד שנקבע לביצוע התשלום על ידה בסעיף 74 דלעיל.
- במקרה כזה יפונה המשק ע"י גב' ש. וילדי הצדדים תוך שלושה חודשים ממועד ביצוע מלוא התשלום ע"י מר ש.

78. מובהר, כי אין באמור לעיל כדי לחייב כל גוף שהוא לרישום הזכויות במשק על שם הצדדים או מי מהם בניגוד להוראת כל דין וחוק, ובכלל זה מקום בו רובצים עליו חובות ו/או ככל שקיימות בו חריגות בניה.

79. בראי כלל הנסיבות, התוצאה אליה הגעתי ונוכח הממצאים שנקבעו במסגרת הכרעה זו, איני עושה צו להוצאות וכל צד יישא בהוצאותיו.

80. פסק הדין ניתן לפרסום תוך השמטת שמות הצדדים ופרטים מזהים נוספים.

81. בכך תם הדיון בשני ההליכים שבכותרת והמזכירות מתבקשת לסגור התיקים.

ניתן היום, כ"ה אב תשפ"ב, 22 אוגוסט 2022, בהעדר הצדדים.

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

פאני גילת כהן 54678313-/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה